

6. Helsingin kaupunkipuiden tulevaisuus

6.1. Helsingin kaupunkipuuomaisuuden arvojen säilyttäminen ja kasvattaminen

Helsingin n. 200 000 puistopuuta ja 30 000 katu-puuta ovat sekä taloudellisesti merkittävä omaisuusmassa että kaupunkikuvallisesti ja biologisesti merkittävä osa Helsinkiä. Tämän puuomaisuuden hallinta niin, että sen arvo säilyy ja kasvaa, edellyttää pitkäjänteistä ja tavoitteellista toimintaa kaupunkipuiden hyvinvoinnin turvaamiseksi. Puuomaisuuden hallinnan onnistuminen edellyttää paitsi järjestelmällistä toimintatapaa myös puiden biologian ja hyvinvoinnin edellytysten ymmärtämistä kaikilta toimijoilta.

Puuomaisuuden hallinta koostuu uusien puiden ja puuistutusten suunnittelusta ja istuttamisesta, nuorten ja varttuvien puiden hoitamisesta, puiden

kunnon seuraamisesta, huonokuntoisen puun turvallisuuden varmistamisesta ja kaatopäätösten tekemisestä. Puun elinkaari alkaa alusta kun yksittäinen puu tai kokonainen puukujanne uudistetaan.

Kokonaisuutena Helsingin kaupunkipuiden ikäkauma on monipuolinen, mutta on erilainen katu-puilla ja puistopuilla, ja se vaihtelee alueellisesti tarkasteltuna. Uusia puistopuita ja katupuurivejä ja -kujanteita istutetaan koko ajan uusille alueille. Uusien puuistutusten menestyksen varmistaminen vaatii osaavaa ja puita kunnioittavaa toimintaa. Tämä edellyttää oikeita puulajivalintoja, hyvää taimilaatua ja hyvää ammatillista osaamista kaikissa puihin liittyvissä töissä.

Kaupunkipuuomaisuuden arvon säilyttäminen edellyttää myös uusia puuistutuksia. Kiasmanpuiston uudet istutukset

täydentävät vanhaa kaupunkipuustoa Mannerheimintien ympäristössä. ML.

Vanhoissa puistoissa puiden ikäjakauma on usein vinoutunut: huomattavan suuri osa yksittäisen puiston puustosta on vanhoja, eikä nuorta korvaavaa puustoa ole kasvamassa. Helsingin puistopuiden tulevaisuuden turvaamiseksi vanhojen puistojen puita pitää toisaalta varjella niin pitkään kuin mahdollista ja toisaalta uudistaa suunnitelmallisesti.

Helsingissä on myös suuri määrä 1900-luvun alkupuolella istutettuja merkittäviä puukujanteita, joiden uudistamisen aika koittaa lähivuosikymmeninä. Puukujanteiden uudistaminen tulee olemaan suuri haaste, johon pitää varautua monin eri tavoin. Kujanteiden uudistamista varten tulee turvata riittävä rahoitus. Vuorovaikutus ja viestintä asukkaiden kanssa kujanteen uudistamisesta tulee suunnitella niin, että asukkaat ymmärtävät kujanteiden uudistamisen välttämättömyyden, jotta Helsingissä on tulevaisuudessakin elinvoimaisia puukujanteita. Puukujanteisiin tarvitaan myös suuri määrä suurikokoista ja huippulaatuista taimimateriaalia, jonka saatavuus tulee varmistaa etukäteen.

Hesperianpuiston puusto on hyvin tasaikäistä, kuten monien muidenkin vanhojen helsinkiläisten puistojen. Puiden uusi-

misen tarve voi tulla ajankohtaiseksi kaikille puille samanaikaisesti. ML.

6.2. Ilmastonmuutokseen varautuminen

Kaupunkipuiden kasvuolosuhteet tulevat muuttumaan ilmastonmuutoksen myötä. Jo 50 vuoden kuluttua Helsingin ilmasto muistuttaa ilmastokenaarioiden perusteella todennäköisesti Etelä-Ruotsin tämänhetkisiä ilmasto-oloja⁷². Ilmastonmuutos pakottaa varautumaan käytettävän puulajivalikoiman tarkistamiseen, tautien ja tuholaisien leviämiseen, kesäkauden pitkiin kuiviin jaksoihin, rankkasateisiin ja niistä johtuviin tulviin sekä myrskytuhoihin.

Helsingin kaupunkipuulajiston kannalta ilmastonmuutos on sekä uhka että mahdollisuus. Kesäkuivuuden lisääntyminen ja lämpösumman kasvaminen saattavat heikentää puulajien menestymistä. Uusien tautien ja tuholaisien leviäminen saattaa rajoittaa puulajien käyttökelpoisuutta kaupunkipuina. Ilmaston lämpeneminen mahdollistaa toisaalta aivan uusien puulajien istuttamisen Helsinkiin ja kaupunkikuvan täydentymisen uusien puulajien tuomalla uudella ilmeellä.

Tähän mennessä Helsinki on pakkastalvien ansiosta säästynyt monilta puiden tuholaisilta ja kasvitaudeilta, mutta tulevaisuuden lauhtuvat ja lumettomat tai vähälumiset talvet eivät enää torju Suomeen ilmaantuvia vieraita tuholaisia. Uusia kasvitauoja ja tuholaisia, kuten saarnensurmaa, koivunkierrellehtitautia ja hevoskastanjan tuholaisia esiintyy jo Suomessa, kun taas vaarallinen hollanninjalavatauti ei ole toistaiseksi rantautunut Suomeen. Nämä taudit ja tuholaiset voivat tulevaisuudessa vaikuttaa suuresti Helsingin puulajivalikoimaan.

Kaupunkipuiden vähälajisuus ja geneettinen yksipuolisuus on todettu uhaksi tautien ja tuholaisien kannalta⁷³. Puiden lajistollisen monimuotoisuuden turvaamiseksi ja mittaamiseksi on olemassa useita laskentamalleja, joista tunnetuin on ns. Santamourin malli eli ”10 %:n sääntö”. Sen mukaan alueella (esim. laajalla viheralueella) ei tulisi olla yli 10 % samaan lajiin, yli 20 % samaan sukuun eikä yli 30 % samaan heimoon kuuluvia puita.⁷⁴ Santamourin mallin noudattaminen on haasteellista Suomen ja Helsingin ilmastovyöhykkeillä, koska tavallisimmin istutetut puulajit kuuluvat vain muutamaan kasviheimoon.⁷⁵

Ilmastonmuutokseen varautumiseksi asiantuntijat suosittelevat yksimielisesti monipuolisen puulajiston istuttamista kaupunkien viheralueille.⁷⁶ Puulaji- ja puulajikevalikoiman tulee olla runsas ja istutettavien puulajien taimien tulee olla perimältään monipuolisia. Lisäksi taimihankinnassa on varmistuttava, ettei ulkomailta hankittavien taimien mukana tuoda uusia puiden tauteja ja tuholaisia.

Jalavatauti tappaa hyväkuntoisenkin jalavan nopeasti. Kuva on Ruotsista, Suomessa tautia ei ole vielä tavattu. ST.

Japaninsiipipähkinä Pterocarya rhoifolia on näyttävä uusi puistopuu, josta on jo saatu hyviä kokemuksia. Kuva Meilahden arboretumista. ST.

6.3. Taimihankinta

Suomessa on puiden kasvattajille pienet markkinat. Suurikokoisia puiden taimia kasvattavia taimistoja on meillä vain noin kymmenen, kun taimistoja on yhteensä Suomessa noin 80.⁷⁷ Puiden kasvattaminen vaatii suurta osaamista ja ammattitaitoa. Suurikokoisen puuntaimen kasvattaminen taimistossa kestää noin 10–15 vuotta ja uusien lajien ja lajikkeiden saaminen tuotantoon on siksi hidasta. Taimituotannon hitauden ja ankaran kilpailun takia taimistojen laji- ja lajikevalikoima Suomessa on melko suppea ja uusien lajien saatavuuden lisääntyminen tapahtuu hitaasti. Haluttujen puiden taimien saatavuutta edistää, jos taimistot ovat etukäteen tietoisia tilaajan tulevaisuuden taimitarpeista tai jos taimet voidaan varata ennakoon.⁷⁸

Laajat viljelysopimukset eivät aiempien kokemusten perusteella ole toimiva ratkaisu puiden saatavuuden varmistamiseen. Rakennusviraston edellinen puiden viljelysopimus oli voimassa vuosina 1988–2006. Vaikka sopimuksen avulla saatiinkin varmistettua pääpuulajiston riittävän suurikokoisten, kotimaisten puiden saatavuus, sopimus oli liian suuri ja pitkäkestoinen, eikä enää loppuvaiheissaan vastannut rakennusviraston taimitarpeita. Käyttökelpoisempia ovat hankekohtaiset viljelyso-

pimukset, joilla hankitaan lyhytaikaisella sopimuksella taimet yhteen tai useampaan kohteeseen⁷⁹.

Tällä hetkellä urakoitsijat hankkivat puut Helsingin kaupungin rakentamiskohteisiin kilpailutusmenetelmällä eri taimistoista. Vain erikoisempia, vaikeasti saatavilla olevia puita tai kokeilulajistoa rakennusvirasto on hankkinut itse suorahankintana mm. Tanskasta (Kaivopuiston lehmuskujanne), Ruotsista (Vartioharjuntien kokeilupuit) ja Mustilan arboretumista (Aarrepuisto ja Alppipuisto).⁸⁰

Kun taimihankintojen tekeminen on vastuutettu urakoitsijoiden tehtäväksi, vaarana on, että kustannusten alentamiseksi tingitään taimimateriaalin laadusta, mm. lajikeaitoudesta ja kasvikantojen alkuperistä. Vain etukäteen sitoutumalla voidaan varmistaa laadukkaiden, pitkän kasvatusajan vaativien taimien saatavuus. Tämä soveltuu huonosti nykyiseen toimintatapaan, jossa urakoitsija hankkii taimet. Taimien ennakkovaraamisen ja vuoropuhelun taimistojen kanssa tulisi olla rakennusviraston vastuulla. Rakennusviraston tulee parantaa taimimarkkinoiden tuntemustaan ja yhteistyötä taimituottajien kanssa ja luoda käytännöt taimitarpeiden ennustamiseen.

Viereisellä sivulla: Suurikokoisten taimien kuljetuksessa logistiikan toimivuus on tärkeää. Tönnersjön taimisto, Ruotsi. ST.

Yllä: Vuonna 2006–2008 peruskorjattuun Aarrepuistoon istutettiin monia aiemmin Helsingissä vähän käytettyjä puulajeja. ML.

Vasemmalla: Suurikokoisten, Suomessa menestyvistä lisäyslähdeistä kasvatettujen korkealaatuisten puiden taimien hankinta vaatii ennakkointia. ST.

6.4. Aasukkaiden suhtautuminen kaupunkipuihin

Helsingin asukkaiden suhtautuminen puihin on monitahoinen. Jotkut asukkaat vaativat puita poistettavaksi näkymien, roskaamisen, varjostuksen ja satelliittikanavien näkyvyyden takia. Toisaalta monet asukkaat suhtautuvat puihin hyvin tunnepitoisesti: yhtäkään puuta ei saisi kaataa. Erityisesti puurivien ja -kujanteiden kaataminen niiden uudistamiseksi herättää osassa asukkaita suurta vastustusta.

Osa Helsingin asukkaista epäilee virkamiesten asiantuntemusta ja motiiveja puiden kaatamis- ja uudistamispäätöksissä. Kaupunkilaisten turvallisuus on kuitenkin taattava, minkä takia vanhoja huonokuntoisia puita on poistettava. Puukujanteita on uudistettava, jotta tulevilla helsinkiläissukupolvilla on kaupungissaan elinvoimaisia puukujanteita. Kaato- ja uudistamispäätökset on kuitenkin perusteltava asiantuntevasti ja vakuuttavasti.

*Ison Puistotien säilytettyjen puiden kunnosta tiedotetaan puukoh-
taisin kyltein. ST.*

*Kaivopuiston Iso Puistotie puiden kaatamisen jälkeen ennen kujan-
teen kunnostusta. Ks. lisätietoja Liite 3. MT.*

6.5. Rakennusviraston kehittäminen kaupunkipuiden hyvinvoinnin parantamiseksi

Rakennusvirasto on osallistunut monenlaiseen kaupunkipuiden olosuhteiden parantamiseen liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Rakennusvirasto on ollut Suomessa edelläkävijä mm. kantavien kasvualustojen kehittämistyössä. Helsingin kaupunki koulutti oppisopimuksella työntekijöitään arboristeiksi 2000-luvun alussa. Helsingin kaupunkipuiden vaurioita ja lahoa tutkittiin Minna Terhon väitöskirjatyössä⁸¹. Rakennusviraston asiantuntijoilla on hyvät verkostot ja yhteydet Suomen ja naapurimaiden kaupunkipuihin eri tavoin kytkeytyvien asiantuntijoiden kanssa.

Kaivutöiden hallitsemiseksi on käynnissä *Yhteinen kunnallistekninen työmaa* -hanke (YKT). Sen tavoitteena on parantaa osapuolien yhteistoimintaa hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Hyvä yhteistoiminta johtaa kokonaislaadun paranemiseen, kaivuhaittojen vähenemiseen, toteutusajan lyhenemiseen ja kokonaiskustannuksiltaan taloudellisempiin ratkaisuihin. Yhteinen suunnittelu mahdollistaa myös puiden vaatiman tilan ja sinne sijoittuvien infrarakenteiden yhteensovittamisen. Samoin hankkeen toteutusvaiheen yhteensovittaminen antaa mahdollisuuden puiden kannalta mielekkäiden työmenetelmien valintaan.

Katutilan mitoitusohjeiden tarkistamiseksi on käynnissä rakennusviraston ja kaupunkisuunnitteluviraston yhteishanke, jossa katupuiden mitoitukset ja tilavaraukset ovat tarkasteltavana.

Ilmastonmuutokseen varautumisen kaupunkipuulajiston kannalta rakennusvirasto on aloittanut kokeilemalla uusia puulajeja. Keväällä 2012 Vartioharjuntielle perustettiin katupuuarboretum, uusien katupuulajien ja -lajikkeiden kokeiluistutus, jonne istutettiin 44 katupuuta eri lajeista.⁸² Rakennusvirasto on perustanut viime vuosina myös puistopuulajien koeistutuksia mm. Aarrepuistoon, Alppipuistoon, Meilahden arboretumiin ja Niskalan arboretumiin. Rakennusvirasto on myös käynnistämässä yhteistyöhanketta Mustilan arboretumin kanssa uusista kaupunkipuulajeista.

Viikin tutkimuslehmus on esimerkki rakennusviraston harjoittamasta kaupunkipuiden olosuhteiden parantamiseen tähtäävästä tutkimusyhteistyöstä Helsingin yliopiston kanssa. ST.

Vartioharjuntielle on 2012 istutettu uusia puulajeja ja -lajikkeita, joita voitaisiin mahdollisesti käyttää ilmastonmuutoksen myötä. Kuvassa neidonhiuspuu Ginkgo biloba. ML.

*Malus 'Aamuruskon' kerrannaiset kukat
saavat kukinnan näyttämään erityisen
runsaalta. ST.*

7. Rakennusvirasto ja kaupunkipuut: nykytilan yhteenveto

Kaupunkipuuselvityksen yhteydessä työryhmä ja konsultti haastattelivat yli 20 rakennusviraston eri tehtävissä toimivaa työntekijää (liite 1). Haastattelujen tarkoituksena oli selvittää puiden asema rakennusviraston prosesseissa ja hahmottaa kaupunkipuihin liittyvien toimintatapojen ja prosessien kehittämistarpeita. Tämä yhteenveto perustuu haastateltujen näkemyksiin ja työryhmän omiin havaintoihin ja päätelmiin.

Helsinki on puiden kaupunki, jolla on paljon vahvuuksia

Helsinki on tunnettu maailmalla vihreänä kaupunkina. Puistojen ja katu ympäristöjen hyvinvoivilla puilla on Helsingin imagotekijänä suuri merkitys. Helsingissä on paljon kaupunkipuita, lajivalikoima puistoissa on pysynyt monipuolisena eikä meillä toistaiseksi ole jouduttu kohtaamaan vakavien tautien ja tuholaisten epidemioita, kuten monissa lähimaissamme. Lajistollisesti ja geneettisesti monipuolinen puulajivalikoima on ilmastomuutokseen varautumisen kannalta hyvä asia. Puiden runsaus edesauttaa Helsingin viihtyisyyttä ja puiden tarjoamia ekosysteemipalveluja.

Puiden tilanne rakennetussa kaupunkiympäristössä on viime vuosikymmeninä monella tavalla parantunut. Tietämyksen lisääntyminen mm. katu-puiden tarvitseman tilan minimimitoituksista sekä kasvualustan koosta ja koostumuksesta ovat tehneet mahdolliseksi puiden hyvien elinolosuhteiden turvaamisen Helsingin katu ympäristössä. Katu ympäristön suunnitteluun ja katu vihreän rakentamiseen ja hoitoon laadittujen uusien ohjeistojen avulla on mahdollista parantaa kaupunkipuiden hyvinvointia merkittävästi.⁸³

Helsingissä kasvaa edelleen puulajistoa, jota ei tavata missään muualla näin pohjoisessa. Tällaisia ovat erilaiset poppelit, koristeomenapuut ja Venäjän vallan aikaan kaupunkiin istutetut puut. Rakennusvirasto on myös määrätietoisesti pyrkinyt viime vuosien aikana lisäämään lajivalikoimaa ja istuttamaan uusia puulajeja ja -lajikkeita puistoihin ja katu ympäristöön.

Rakennusvirastossa on laadittu suositus Helsinkiin istutettavasta puulajivalikoimasta⁸⁴.

Myös asukkaille tarjottua tietoa puista on viime vuosina kartutettu monin eri tavoin. ”Täti Vihreä” kertoi lapsille kaupunkipuista ja niiden merkityksestä jo 1990-luvulla. Rakennusviraston *Hyvä kasvaa Helsingissä* -liike on vuodesta 2005 tuottanut asukkaille suunnattua toimintaa ja ympäristökasvatusmateriaalia. Suosituilla rakennusviraston puistokävelyillä asukkaille kerrotaan myös puista. Helsinkiläiset arvostavat puistojaan ja viheralueitaan ja niissä kasvavia puita. Vuonna 2012 avattu Helsingin puistoista kertova *Vihreät sylit* -sivusto on 2013 käännetty myös englanniksi.

Rakennusviraston työntekijöiden joukosta löytyy puuasioissa huippuosaamista, ja monet työntekijät suhtautuvat vastuullisesti kaupunkipuihin. Starassa on parikymmentä puunhoidon ammattilaista eli arboristia. Rakennusviraston päätoimisten puuasiantuntijoiden lukumäärä on viime vuosina kaksinkertaistunut yhdestä kahteen ja virastoon on nimetty taimikoordinaattori. Rakennusviraston puuasiantuntijoiden yhteydet tutkimusmaailmaan Suomessa ja ulkomailla ovat hyvät. Rakennusvirasto on itse ollut aktiivinen erilaisissa tutkimushankkeissa. Puuasiantuntemuksen ja henkilöstön motivaation näkökulmasta rakennusvirastolla on erinomaiset edellytykset varmistaa, että Helsingissä on tulevaisuudessakin hyvinvoivia kaupunkipuita.

Suosituilla rakennusviraston puistokävelyillä asukkaille jaetaan tietoa muun muassa kaupunkipuista. MT.

Lapsille suunnattu Ystävämme puu -julistie.
HKR.

Helsingin kaupunkipuita koskevia toimintatapoja tulee kehittää

Selvityksen yhteydessä tehdyissä haastatteluissa nousi toistuvasti esille, että Helsingin kaupunkipuomaisuuden hallinnan ja puiden hyvinvoinnin turvaamisen näkökulmasta rakennusviraston toimintatavoissa on keskeneräisyyksiä. Kaupunkipuihin liittyvä toiminta tarvitsee järjestelmällisyyttä, vastuuttamista ja prosessien tunnistamista.

Rakennusviraston puutehtävät ja puuasioiden johtaminen ovat hajaantuneet eri osastoille. Tämä on johtanut osittain epäselviin **vastuunjakoihin** kaupunkipuunasioiden hoitamisessa.

Puiden hyvinvoinnin turvaamiseksi niiden **arvos-
tuksen** tulisi lisääntyä. Puiden hyvinvoinnin edellytyksiä ei aina tiedosteta päätöksenteossa. Lisää tietämystä puista tarvitaan rakennusviraston lisäksi myös muissa hallintokunnissa sekä urakoitsijoiden ja asukkaiden keskuudessa.

Puomaisuuden hallinnan välineissä on vielä kehitettävää. Lähes kaikissa haastatteluissa nousi esille tarve toimivalle puurekisterille ja huoli puurekisterin sisällön keskeneräisyydestä. Puomaisuuden määrä- ja kuntotietojen puutteellisuus vaikeuttaa puiden ylläpidon tilaamista ja suunnitelmallista työskentelyä puiden hyväksi.

Ylläpito on ratkaisevassa asemassa puun pitkän elinkaaren aikana. Ylläpidon urakoinnin lisääntyminen aiheuttaa uusia haasteita mm. puiden edellyttämän pitkäjänteisen hoidon järjestämisen kannalta.

Valvonnan puutteellisuus nousi haastatteluissa esille eri yhteyksissä. Haastateltavat kertoivat valvonnan epäselvyyksistä tilaamisen eri tasoilla: kaivutöissä, rakentamisessa, taimilaadussa ja ylläpidossa.

Huoli **kaivulupakäytännöistä** kaupunkipuiden läheisyydessä nousi haastatteluissa toistuvasti esille. Kaivulupakäytäntö on puiden näkökulmasta sekava. Lupakäsittelijöiden työtä helpottaisi, jos heillä olisi käytettävissä ajantasaiset rekisteritiedot, esimerkiksi luotettava puurekisteri. Ymmärrystä puiden hyvinvoinnin edellytyksistä tulisi lisätä valvonnassa. Sanktiointi puiden vahingoittamisesta on riittämätöntä.

Taimitarpeen ennakointia ja **taimilaadun** valvontaa tulee rakennusvirastossa parantaa. Valvonnan puute ja taimihankinnan jääminen urakoitsijoiden vastuulle näkyvät kaupunkikuvassa vaihtelevana taimilaatuna ja rakennusviraston tarvitsemien puun taimien saatavuuden vaikeutena.

Katupuiden kasvuedellytysten turvaaminen edellyttää kaupunkisuunnittelussa riittävää **tilavaruusta** puille. Rakennusvirastossa on asiantuntemusta puiden tilavaatimuksista, mutta ymmärrystä puuasioissa olisi hyvä parantaa myös kaupunkisuunnitteluvirastossa. Rakennusviraston tärkeänä tehtävänä on vaikuttaminen asemakaavavaiheessa. Liikennesuunnitelmien teossa rakennusviraston vaikutusmahdollisuudet puita koskevien ratkaisujen suhteen ovat toistaiseksi olleet vähäiset.

Osaamisen näkökulmasta rakennusvirastolla on kaikki mahdollisuudet rakentaa katu ympäristöjä, joissa katupuut menestyvät. Urheilukadun elinvoimainen lehmusrivi. MT.

*Ilmastonmuutokseen varautumiseksi suositellaan monipuolisen puulajivalikoiman istuttamista viheralueille. Kuriilienkirsikka *Prunus nipponica kurilensis* Lahnalahden puistossa. ST.*

Rehevät puistot ja hyvinvoivat kaupunkipuut ovat Helsingin vetovoimatekijä. Kullervonpuisto. ML.

Kaupunkipuulinjauksen tarpeellisuus

Tehty taustaselvitys ja haastattelut vahvistivat käsityksen siitä, että kaupunkipuita koskevia toimintatapoja rakennusvirastossa tulee kehittää. Nyt tehty Kaupunkipuulinjaus määrittelee rakennusvirastolle yhteiset kaupunkipuihin liittyvät tavoitteet ja tahtotilan, joiden avulla voidaan varmistaa kaupunkipuiden pitkäaikainen hyvinvointi. Tavoitetilan saavuttaminen edellyttää rakennusvirastossa johdonmukaista toimintaa ja yhteistyötä eri osapuolien kesken. Kaupunkipuulinjaukseen liittyvä jatko-toimenpideohjelma sisältää ehdotukset siitä, miten kaupunkipuita koskevaa yhteistyötä ja kaupunkipuiden huomioimista päätöksenteossa ja prosesseissa voidaan ryhtyä kehittämään.

Tärkeimmät kehittämistä vaativat aihealueet rakennusvirastossa kaupunkipuiden kannalta:

1. prosessien tarkistaminen kaupunkipuiden osalta
2. puurekisterin kehittäminen
3. kumppanuuskäytäntöjen kehittäminen urakoitsijoiden kanssa taimihankinnoissa ja puiden ylläpidon tilaamisessa
4. puurivien ja kujanteiden uusimisen ohjelmoiminen
5. omaisuudenhallinta

Entä jos mitään ei tehdä?

Kaupunkipuuselivityksen käynnistävänä tekijänä on ollut rakennusviraston asiantuntijoiden kasvava huoli Helsingin kaupunkipuiden tulevaisuudesta. Seuraavassa on teoreettinen kuvaus siitä mitä Helsingin kaupunkipuulle voi tapahtua seuraavan 20–50 vuoden kuluessa, jos kaikkein pahimmat uhkakuvat toteutuvat.

Jos kaupunkipuita koskevia edellä mainittuja rakennusviraston prosesseja ja toimintatapoja ei tarkisteta puiden hyvinvoinnin näkökulmasta, on vaarana että Helsingin kaupunkipuiden hyvinvointi ja arvot vähitellen huonontuvat. Sen seurauksena kaupunkipuunomaisuuden taloudellinen, kaupunkikuvallinen, kulttuurihistoriallinen, sosiaalinen, biologinen ja ekologinen arvo heikentyvät. Puunomaisuuden arvo laskee, puiden tuottamat aineettomat ekosysteemi-palvelut vähenevät ja kaupunkikuva huononee.

Puusioiden epäselvä vastuunjako ja toiminnan epäjohdonmukaisuus johtavat pidemmän päälle huonoon lopputulokseen ja sitä kautta määrärahojen tehottomaan hyödyntämiseen. Rakentamisen ja ylläpidon valvonnan puutteesta, lyhytjänteisestä puiden hoidon urakoittamisesta ja heikosta taimilaadusta voi seurata puiden ylläpitokustannusten hallitsematon kasvu. Kaivutyöt voivat vaurioittaa peruu-

tamattomasti yhä suurempaa osaa kaupunkipuista. Puiden vaurioriskit ja puiden aiheuttamat tapaturmat voivat lisääntyä puiden kuntotiedon puutteellisen hallinnan takia. Katupuiden niukan puulajivalikoiman aiheuttamat riskit voivat ilmetä tautien tai tuholaisien aiheuttamina laajoina puukuolemina.

Pitkällä tähtäimellä kilpailu kaupunkitilasta yhdessä kaupunkirakenteen tiivistämiskehityksen kanssa voi johtaa siihen, että kaupunkipuiden määrä Helsingissä vähenee. Kapeneville kaduille katupuurivit eivät mahdu ja puiden määrä yhä pienenevissä, kovassa käytössä olevissa puistoissa vähenee. Pahimmillaan Helsinki voi askel askeleelta muuttua kaupungiksi, jossa on yhä vähemmän ja yhä huonokuntoisempia kaupunkipuita.

Rakennusvirastolla on kuitenkin – edellä mainituista uhkakuvista huolimatta – kaikki edellytykset toimia kaupunkipuiden hyväksi niin, että Helsingin kaupunkipuut voivat kasvaa ja kukoistaa. Hyvän suunnittelun ja ammattitaitoisen henkilökunnan avulla kaupunkipuiden arvot voivat säilyä ja niiden luoma miellyttävä kaupunkikuva voi jatkossakin olla Helsingin keskeinen imagotekijä. Me tarvitsemme kaupunkipuita, ja kaupunkipuut tarvitsevat meitä.

LÄHDEVIITTEET

- 1 Terho 2013
- 2 Liski ja Saarikko 2010
- 3 Männistö 1999, s. 10, Katupuuraportti 1994, s. 12–13; Katuosasto ja Koskela 1998; Niilo-Rämä 2008, s. 27, 142
- 4 Katupuuraportti 1994, s. 14; Niilo-Rämä 2008, s. 29.
- 5 IFPRA 2013
- 6 Nummen haastattelu 22.10.2012.
- 7 Heikkonen, Kiema ja Kotirinta 2010, s. 7.
- 8 Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Toimintaohjelma 2008–2017. Helsingin kaupunki. Ympäristökeskus. 2010. s.3–7; Reini-kainen, s. 39
- 9 Raisio 16.1.2006
- 10 Tegel 2009:10, 2.12, Niilo-Rämä 2008: 2. 27.
- 11 Tegel 2009:10, s. 29
- 12 Pietilä 2000.
- 13 Tegel 12.4.2012
- 14 Karhu, s. 18.
- 15 Mustiala 2003, s. 35.
- 16 Koivu, s. 20; Tegel 2009, s. 28; Tegel 12.4.2012
- 17 Sjöman, H., Östberg J & Bühler, O. 2011
- 18 Männistö 19.1.2014
- 19 Junttila ym. 2011, Männistö 1999
- 20 Männistö 1999, s. 22–23
- 21 Katuosasto ja Koskela 1998; Männistö 1999, s. 32–33
- 22 Männistö 1999, s. 29
- 23 Katuosasto ja Koskela 1998; Männistö 1999, s. 30–31, 88; Junttila, Koivistoinen, Waris, Häkkinen ja Kauppinen 2011, s. 86–87, 89–90
- 24 Männistö 1999, s. 32–33, 88; Junttila, Koivistoinen, Waris, Häkkinen ja Kauppinen 2011, s. 86–87, 89–90
- 25 Männistö 1999, s. 22
- 26 Junttila, Koivistoinen, Waris, Häkkinen ja Kauppinen 2011, s. 87–88, 92–93
- 27 Männistö 1999, s. 35
- 28 Riikonen 2009
- 29 Terho 2013, s24, Männistö 2009, s. 56, Männistö 2011
- 30 Rautiaisen ja Koskikallion haastattelu 5.11.2012
- 31 Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132, 128§, 140§; Rautiaisen ja Koskikallion haastattelu 5.11.2012
- 32 Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412,1§; Rautiaisen ja Koskikallion haastattelu 5.11.2012
- 33 Laki eräistä naapurussuhteista 13.2.1920/26, 8§; Rautiaisen ja Koskikallion haastattelu 5.11.2012
- 34 Taimiaineistolaki 16.12.1994/1205, 3§; Rautiaisen ja Koskikallion haastattelu 5.11.2012
- 35 Laki kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta 31.8.1978/669, 3§,10§
- 36 Laki rakennusperinnön suojelemisesta 4.6.2010/498, 3§
- 37 Luonnonsuojelulaki 20.12.1996/1096, 13§, 23§, 29§, 39§, 43§
- 38 Kansallinen vieraslajistrategia 2012, s. 60–66
- 39 Kukkonen, H. 2014
- 40 Haapanala et al. 2003, s. 3. Ympäristöministeriö antoi 31.3.2000 asetuksen maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa kaavoissa käytettävistä merkinnöistä. Asetus on julkaistu ympäristöministeriön julkaisussa Kaavamerkinnot, Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000 -sarja, opas 1 ja Suomen rakentamismääräyskokoelmassa, osa 5 Kaavamerkinnot.
- 41 Helsingin kaupungin rakennusjärjestys (<http://www.hel.fi/hki/rakvv/fi/Asiakasohjeet/Ohjeet>); Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston ohjeet ja rakentamistapaohjeet (<http://www.hel.fi/hki/rakvv/fi/Asiakasohjeet/Ohjeet>)
- 42 <http://www.hel.fi/hkr/hkr/>
- 43 Kansallinen vieraslajistrategia 2012, s. 11, 49–53

- 44 [http://www.hel.fi/hki/Ymk/fi/Ymp_rist_ohjel-](http://www.hel.fi/hki/Ymk/fi/Ymp_rist_ohjelmat/Helsingin+kaupungin+ymp_rist_politiikka)
- 45 [mat/Helsingin+kaupungin+ymp_rist_politiikka](http://www.hel.fi/hki/Ymk/fi/Ymp_rist_ohjelmat/Helsingin+kaupungin+ymp_rist_politiikka)
- 46 Tegel 2009:11, s. 7–9, Tegel 2010
- 47 Niilo-Rämä 2008, 31
- 48 Orrenmaa 14.1.2014
- 49 Laineen, Palmgrenin ja Rantalaisen haastattelu 10.12.2012
- 50 Niinivirta-Mamonoffin haastattelu 8.1.2013
- 51 Raision haastattelu 1.11.2012, Kauton ja Torvisen haastattelu 19.11.2012
- 52 Arrakoski-Mäkisen ja Keon haastattelu 15.10.2012, Raision haastattelu 1.11.2012
- 53 Puut ja urakoittaminen. Palaverimuistio 23.11.2012.
- 54 Arrakoski-Mäkisen ja Keon haastattelu 15.10.2012, Raision haastattelu 1.11.2012
- 55 Arrakoski-Mäkisen ja Keon haastattelu 15.10.2012
- 56 Yleisten töiden lautakunnan esityslista 2001
- 57 Raision haastattelu 1.11.2012
- 58 Ritakallio 2.1.2014
- 59 Kesulahti 2010, s. 14, Juha Raision haastattelu 1.11.2012
- 60 Hällstenin, Kaikkosen ja Karlssonin haastattelu 27.9.2012
- 61 Hällstenin, Kaikkosen ja Karlssonin haastattelu 27.9.2012
- 62 Peurasuo 2012
- 63 Kaivutyöt ja tilapäiset liikennejärjestelyt pääkaupunkiseudulla 2009, s. 9
- 64 Hällstenin, Kaikkosen ja Karlssonin haastattelu 27.9.2012
- 65 Peurasuo 2012
- 66 Karlsson 17.12.2013
- 67 Katuosasto ja Koskela 1998
- 68 Junttila, Koivistoinen, Waris, Häkkinen ja Kauppinen 2011, s. 76
- 69 Terho 2012, s. 4–5, 13, 15, 18
- 70 Terho 2012, s. 27
- 71 Santini et al. 2013
- 72 <http://www.iufro.org/science/divisions/division-7/70000/publications/montesclaros-declaration/>
- 73 [www.ilmasto-opas.fi](http://www.iufro.org/science/divisions/division-7/70000/publications/montesclaros-declaration/)
- 74 Sjöman, H., Östberg J & Bühler, O. 2011
- 75 Santamour, F. 1990
- 76 Tegel 2009:10, s. 41.
- 77 Yrjölä & al. 2012, s.37; Tegel 2009, s. 38; Antere 2009, s. 13
- 78 Taimistoviljelijät Ry jäsenluettelo, <http://www.taimistoviljelijat.fi/index.php?section=13#anchortuplaw>, 6.9.2012
- 79 Tegelin haastattelu 12.4.2012
- 80 Koivu, s. 20, Tegel 2009 s. 28, Tegel 12.4.2012
- 81 Tegelin haastattelu 12.4.2012
- 82 Terho 2009
- 83 Viherympäristö, [http://www.viherympäristö.fi](http://www.viherymparisto.fi) 8.5.2012
- 84 Junttila ym. 2011, Männistö 1999
- 85 Tegel 2010

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Julkaistut lähteet:

Ajantasainen lainsäädäntö (<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/>)

Antere, Jouko. Jos...? Viherympäristö 3/2009.

Bengtsson, R. 1998. Stadsträd från A till Z.

Haapanala, Auvo; Laine, Ritva; Lunden, Tuula; Pitkäranta, Harri; Raatikainen, Elina; Saarinen, Timo; Salmi, Ritva-Liisa ja Sippola-Alho, Tanja. Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000. Opas 12. s. 236. Helsinki 2003.

Heikkonen, Kaarina; Kiema, Sami ja Kotiranta, Heikki. Helsingin luonnon monimuotoisuus, Kääpien merkitys luonnon toiminnassa. Helsingin kaupunki, Ympäristökeskus. 2010.

Helsingin katutila – ohjeita ja esimerkkejä. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut. 2004:7 / Katuosasto.

Helsingin kaupungin rakennusjärjestys (<http://www.hel.fi/hki/rakvv/fi/Asiakasohjeet/Ohjeet>)

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston ohjeet ja rakentamistapaohjeet (<http://www.hel.fi/hki/rakvv/fi/Asiakasohjeet/Ohjeet>)

Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikka. Kaupunginvaltuusto 26.9.2012.

Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Toimintaohjelma 2008–2017 (LUMO). Helsingin kaupunki. Ympäristökeskus. 2010.

Häyrynen, Maunu. Maisemapuistosta reformipuistoon, Helsingin kaupunkipuistot ja puistopolitiikka 1880-luvulta 1930-luvulle. Helsinki-seura. Turku 1994.

InfraRYL 2010. Infrarakentamisen yleiset laatuvaatimukset. Osa 1 Väylät ja alueet. Rakennustieto Oy. Viro 2010.

Junttila, Ulla-Kirsti; Koivistoinen, Mikko; Waris, Jouko; Häkkinen, Ismo ja Kauppinen, Marjut. Katuympäristön suunnitteluopas. Suomen Kuntatekniikan Yhdistys ry, julkaisu 24. Tampere 2011.

Kaavamerkinnot, Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000 -sarja, opas 1.

Kansallinen vieraslajistrategia. Maa- ja metsätalousministeriö. Helsinki 2012.

Karhu, Niilo: Helsingin poppelit. Dendrologian seura ja Helsingin kaupungin rakennusvirasto / Puisto-osasto. Helsinki 1986.

Katupuuesite. Helsingin kaupungin rakennusvirasto. 1998.

Katupuuraaportti, Katupuiden uusimis- ja täydennysohjelma vuosille 1994–2003. Helsingin kaupungin rakennusvirasto / Puisto-osasto. 15.9.1994.

Koivistoinen, Mikko. Katupuilla ei ole helppoa Kööpenhaminassakaan. Puutarha-lehti. 1–2/1994.

Kukkonen, Hannu 2014. Kasvinsuojelulehti 1/2014.

Koivu, Ilpo 2007. Helsingin kaupungin rakennusviraston istuttamat puisto- ja katupuut vuosina 2000–2005.

Konijnendijk Cecil ym. Benefits of Urban Parks. Ifpra 2013.

Krook, Jenni; Peurasuo, Pertti; Heino, Matti. Kantava kasvualusta – katurakenne ja katupuun kasvupaikka. Suomen kuntatekniikan yhdistys ry, julkaisu 22. 2005.

Mustiala, Virpi. 2003. Helsingin lehmukset. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2003:5. Helsinki 2003.

Mustiala, Virpi. 2005. Helsingin lehtipuut. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2005. Helsinki 2005.

Männistö, Aki. Katupuille tilaa katurakenteisiin. Viherympäristö-lehti. 4/1999.

Männistö, Aki. Katuvihreä – opas suunnitteluun, rakentamiseen ja hoitoon. Suomen Kuntatekniikan Yhdistys ry, julkaisu 20. Jyväskylä 1999.

Männistö, Aki (toim.). Lehtipuiden taimilaatuvaatimukset. Viherympäristöliiton julkaisu 22. Helsinki 2001.

Niemelä, Tuomo; Terho, Minna ja Kiema, Sami. Sienet ja laho Helsingin puissa. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2012:8. Tornio 2012.

Niilo-Rämä, Kaisa. Kaupungin vihreät akselit, Helsingin puistokadut ennen ja nyt. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2008:4 Katu- ja puisto-osasto. Helsinki 2008.

Peurasuo, Pentti. Katuvihreä – Hankalasta huutolaispojasta kaupunkikuvalliseksi imagonkohottajaksi. Kuntatekniikka 2/2004.

Pietilä, Helena. Helsingin vanhoja puita ja tarinoita. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen monisteita 14/2000.

Pohjanpalo, Virve. Kaupunki sään armoilla, Hiilidioksiidin vahtaaminen ei riitä ekologille. Yliopisto 2/2012.

Rakennusviraston ympäristöohjelma 2013-2016.

Reinikainen, Piia 2010. Tavoitteena pitkäikäinen kaupunkipuusto. Viherympäristö 5/2010.

Riikonen, Anu. Viikin koekadut – seitsemän vuotta katupuiden seurantaa. Viherympäristö 3/2010.

Riikonen, Anu; Nikinmaa, Eero. Viikin katupuuhanke - seurantaraportti. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2010:1. Katu- ja Puisto-osasto. Helsinki 2010.

Santini Alberto ym. 2013. Biogeographical patterns and determinants of invasion by forest pathogens in Europe. *New Phytologist* 197:238–250.

Sirviö, Jenni (toim.). Viheralueiden kasvualustat. Viherympäristöliitto ry, julkaisu 31. Helsinki 2004.

Sjöman, H., Östberg, J. & Bühler, O. Diversity and distribution of the urban tree population in ten major Nordic cities. *Urban Forestry & Urban Greening* 2011.

Tajakka, Hanna (toim.). Viherrakentamisen yleinen työselitys VRT´11. Viherympäristöliitto ry, julkaisu 49. Tampere 2011.

Tegel, Satu. Helsingin kaupunkikasviopas. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2010:12. Katu- ja Puisto-osasto. Helsinki 2010.

Tegel, Satu (toim.). Kasvit ovat kaupungin vaatteet. Helsingin rakennettujen viheralueiden kasvien käytön linjaus. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2009:11. Katu- ja puisto-osasto. Helsinki 2009.

Tegel, Satu (toim.). Vaahteran varjossa, syreenin tuoksussa. Helsingin rakennettujen viheralueiden kasvien käytön taustaselvitys. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2009:10. Katu- ja Puisto-osasto. Helsinki 2009.

Temmes, Outi. Koristeomenapuulajikkeita Helsingin kaupungin viheralueilla. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2007:16 / Katu- ja puisto-osasto. 2007.

Terho, Minna. Helsingin katupuurivit vuosina 2010–2011 – puurivien ja kujanteiden uudistaminen ja täydennysistuttaminen. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2013: 2.

Uusia katupuulajeja kokeillaan Helsingin Vartioharjussa. 8.5.2012 Viherympäristö (www.viherymparisto.fi).

Yrjölä, Tiia ja Viinanen, Jari 2012. Keinoja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi Helsingin kaupungissa. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisu 2/2012.

Muut lähteet:

Ville Alatyppön, Pentti Peurasuon ja Eija Suojalan haastattelu 15.11.2012 (Katusuunnittelu ja katupuut).

Katriina Arrakoski-Mäkisen ja Ritva Keon haastattelu 15.10.2012 (Ylläpito).

Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikan päivittämisen taustamuistio.

Kaj Hällstenin, Jari Kaikkosen ja Eva-Lisa Karlssonin haastattelu 27.9.2012 (Sijoitus- ja kaivuluvat).

Kaivutyöt ja tilapäiset liikennejärjestelyt pääkaupunkiseudulla. 1.3.2009 HKR/MHo.

Eva-Lisa Karlssonin haastattelu 17.12.2013 (Yhteinen kunnallistekninen työmaa YKT).

Jukka Kauton ja Osmo Torvisen haastattelu 19.11.2012 (Osastopäällikköhaastattelu).

Kesulahti, Jenni. Kesä 2010 puu- ja pensasrekisterin parissa. Helsingin kaupunki. Rakennusvirasto 2010. Moniste.

Kaija Laineen, Tomas Palmgrenin ja Petra Rantalaisen haastattelu 10.12.2012 (Puut investointitoimiston hankkeissa).

Liski, Matti; Saarikko, Jere. Helsingin kaupunkipuustrategian esiselvitys. Helsingin kaupungin rakennusvirasto. 2010.

Katriina Arrakoski-Mäkisen ja Sari Niinivirta-Mamonoffin haastattelu 8.1.2013 (HKR-Rakennuttaja).

Elina Nummen haastattelu 22.10.2013. (Puut ja tunteet, asukasnäkökulmat).

Pia-Liisa Orrenmaan haastattelu 14.1.2014 (Rakennusvalvontavirasto)

Peurasuo, Pentti. Kaivopuiston puukujanne, sen juuristoalueella kaivaminen keväällä 2012. Kommentteja ja johtopäätöksiä. 2012.

Puut ja urakoittaminen. Palaverimuistio 23.11.2012.

Raisio Juha. Katsaus Helsingin katu- ja puistopuiden hoidon tilaan. 16.1.2006.

Juha Raision haastattelu 1.11.2012 (Puuproblematiikka yleisesti).

Antti Rautiaisen ja Vesa Koskikallion haastattelu 5.11.2012 (Lainsäädäntö).

Riikonen, Anu. Viikin katupuututkimus. Moniste. 2009.

Samuel Ritakallion haastattelu 2.1.2014 (Puurekisterin nykytila).

Satu Tegelin haastattelu 12.4.2012.

The Montecarlo Declaration: <http://www.iufro.org/science/divisions/division-7/70000/publications/montecarlo-declaration/>

Yleisten töiden lautakunta, Esityslista 5.4.2001. Tilannekatsaus Helsingin keskustan puistopuiden kunnosta, puistopuurekisteristä sekä puiden kuntoselvityksiä ja poistoja koskevien toimintaperiaatteiden hyväksyminen.

Haastattelut ja haastatteluihin osallistuneet

Haastattelun teema	Haastateltava	Toimisto
Puuproblematiikka yleisesti, puurekisteri	Juha Raisio	KYT
Sijoitus- ja kaivuluvat	Kaj Hällsten, Kimmo Heiskanen, Eva-Lisa Karlsson, Jari Kaikkonen	PAO, KOT
Katusuunnittelu ja katupuut	Pentti Peurasuo, Ville Alatyppö, Eila Suojala	KIT, KOT
Yhteinen kunnallistekninen työmaa	Eva-Lisa Karlsson	KOT
Ylläpito	Katriina Arrakoski-Mäkinen, Ritva Keko	KYT, KOT
Kaivopuiston lehmuskujanteen uudistaminen	Kari Harju	KIT
Lainsäädäntö ja korvausasiat	Antti Rautiainen, Vesa Koskikallio	HAO, KYT
Puut ja tunteet, asukasnäkökulma	Elina Nummi	KYT
Kaupunkipuut osastopäällikön näkökulmasta	Jukka Kauto, Osmo Torvinen	KPO, ARK
Puut investointitoimiston hankkeissa	Kaija Laine, Petra Rantalainen, Tomas Palmgren	KIT
HKR-rakennuttaja ja kaupunkipuut	Katriina Arrakoski-Mäkinen, Sari Niinivirta-Mamonoff	RAK, KYT
Puurekisterin tekninen sisältö	Samuel Ritakallio	HAO

Eri puuistutustyyppit

Seuraavassa on määritelty eri kaupunkipuustutustyyppijä sekä listattu niiden esimerkkikohteita Helsingissä.

Puistokatu

Puistokatu on katu, jolla ajoradat ja kevyen liikenteen reitit on erotettu toisistaan puurivein ja istutuskastoin. Puistokadun puut ovat niin kaukana toisistaan, etteivät ne muodosta yhtenäistä latvuskattoa kadun päälle.¹

Esimerkkejä:

- *Huopalahdentie*
- *Munkkiniemen puistotie*
(kaksinkertainen eli nelirivinen kujanne)
- *Tallbergin puistotie*

Munkkiniemen puistotie. ML.

Bulevardi (avenue)

Bulevardi on katu, jonka keskellä sijaitsevat puuriveillä reunustetut ajoradat ja laidoilla jalkakäytävät. Erään määritelmän mukaan bulevardi on leveä katu, jolla on yleensä vähintään kolme puuriviä.² Nimitystä bulevardi käytetään useissa kaupungeissa varsinkin entisten kaupunginmuurien paikalle rakennetuista puistokaduista.

Esimerkkejä:

- *Bulevardi*
- *Linnankoskenkatu*

Bulevardi. MT.

Esplanadi

Esplanadin keskellä sijaitsee puisto. Sitä reunustavat ajoradat, joiden vieressä kulkevat kevyen liikenteen väylät. Alun perin esplanadi on tarkoittanut linnoitusta ympäröivää, vapaana pidettävää ampuma-aluetta.³ Yleensä esplanadilla tarkoitetaan nimenomaan kadun pitkänomaista puisto-osuutta.

Esimerkkejä:

- *Esplanadinpuisto*
- *Hesperian esplanadi*

Hesperian esplanadi. TPe.

Puukujanne, puukuja

Puukujanne muodostuu kadusta tai käytävästä, johon puita on istutettu ajoradan reunoille, jalkakäytävälle tai muille kaistoille säännöllisesti kahteen riviin. Mitoitus on sellainen, että puut voivat muodostaa lehväkaton, kun latvukset kasvavat yhteen.⁴ Puukujanne voi olla yksin- tai moninkertainen, suora tai kaarevaa kulkuväylää myötäilevä, leikattu tai vapaasti kasvava, yksi- tai monilajinen.⁵

Esimerkkejä:

- Kanavakatu
- Koskelantie
- Mechelininkatu
- Mäkelänkatu
- Tammitie
- Kaisaniemen puiston koivukuja
- Hietalahdenkatu
(kaksinkertainen eli nelirivinen kujanne)
- Kaivopuiston Iso Puistotie
(kaksinkertainen eli nelirivinen kujanne)
- Vanhan kirkon puiston kujanne
(kaksinkertainen eli nelirivinen kujanne)
- Stansvikin kartanon puukujanne

Kaivopuiston Iso Puistotie. MT.

Stansvikin kartanon puukujanne. ML.

Yksirivinen katupuustutus

Esimerkkejä:

- Ehrenströmintie
- Malminkatu
- Kanavakatu
- Munkkiniemenranta

Munkkiniemenranta. ML.

Yksirivinen puistopuuistutus

Esimerkkejä:

- *Hesperian puiston rannan hopeapajurivi*
- *Verkatehtaanpuiston rannan hopeapajurivi*
- *Eugen Schaumanin puiston hopeapajurivi*

Eugen Schaumanin puiston hopeapajurivi. ML.

Toria, puistoa tai kenttää rajaava tai kehystävä puuistutus

Esimerkkejä:

- *Kasarmitori*
- *Töölöntori*
- *Johanneksenpuisto*
- *Kapteeninpuistikko*
- *Kirjailijanpuisto*
- *Brahenkenttä*
- *Eläintarhan kenttä*
- *Väinö Auerin kenttä*
- *Akseli Toivosen kenttä*

Kapteeninpuistikko. ML.

Paikoittainen / pistemäinen katupuuistutus

Puuryhmät tai yksittäispuut kasvavat kadun varrella tai kulmassa.

Esimerkkejä:

- *Päävartion lehmusparit*
- *Tunturinkadun yksittäislehmus*
- *Runebergin- ja Caloniuksenkadun risteyksen puuryhmät*
- *Eduskuntatalon edustan lehmukset*
- *Mannerheimintien ruhtinaanpoppeli*
- *Tehtaankadulta nousevan Hornintien verivaahterat*

Tehtaankadulta nousevan Hornintien verivaahterat. ML.

Tavanomainen katupuuistutus

Puut on istutettu rivimäisesti, mutta istutus-
etäisyys ja puulaji voivat vaihdella.

Esimerkkejä:

- Hämeentie
- Mannerheimintie
- Sörnäisten rantatie

Mannerheimintie. ML.

Vihreä kaupunkiportti tai solmukohta

Esimerkkejä:

- Kämpyläntien liikenneympyrä
- Kampintori

Kampintori. MT.

Muotoon leikattu katu- tai puistopuuistutus

Esimerkkejä:

- Eiranpuiston pallomaiset hopeapajut
- Engelin aukio
- Hakaniementori
- Pitkäsillan kartiomaiset puuparit
(pollard-leikkaus / hamlaus)
- Topeliuksen puiston leikatut hopeapajut
- Kaupunginpuutarhan lehmusrivit
(pollard-leikkaus / hamlaus)

Topeliuksen puiston leikatut hopeapajut. VP.

Yksittäispuut ja erikoispuut

Huomionarvoiset puuyksilöt tai puuistutukset ovat merkittäviä niiden lajin tai lajikkeen, sijainnin, koon tai kauneuden ansiosta.

Esimerkkejä:

- *Hesperian Esplanadin länsipään jättipoppelit*
- *Lenininpuiston jalopähkinä*
- *Lasipalatsin salava*
- *Rauhoitetut tammet esim. Tullisaaressa*
- *Larix sibirica 'Kaisa' Kaisaniemenpuistossa*
- *Rautatieaseman rautatieomenapuu*
- *Mäntymäen rusokirsikat*
- *Tähtitorninvuoren berliininpoppeli*

Hesperian Esplanadin länsipään jättipoppelit. ML.

Puistometsä

Esimerkkejä:

- *Keskuspuisto*
- *Alppipuisto*

Alppipuiston puistometsää. ML.

Liitteen 2 viitteet:

- 1 Junttila ja Koivistoinen 2002, s. 131
- 2 Junttila ja Koivistoinen 2002, s. 131–132
- 3 Susi-Wolff 1991, s. 5
- 4 Junttila ja Koivistoinen 2002, s. 131–132
- 5 Andersson, Jonstoj ja Lundquist 2000, s. 309

Liitteen 2 lähteet:

Andersson, Thorbjörn, Tove Jonstoj ja Kjell Lundquist. Svensk Trädgårds-konst under fyrahundra år. Stockholm 2000.

André Eduard. L'art des Jardins – Traité Général de la Composition des Parcs et Jardins. Paris: Masson, 1879. Nachdruck: Marseille: Lafitte Reprints, 1983.

Junttila, Ulla-Kirsti; Koivistoinen, Mikko; Waris, Jouko; Häkkinen, Ismo ja Kauppinen, Marjut. Katuympäristön suunnitteluopas. Suomen Kuntatekniikan Yhdistys ry, julkaisu 24. Tampere 2011.

Rosengren, Camilla. Kujanteet maisemassa. Puistot ja puutarhat – Suomalainen puutarhaperinne. Toim. Anna-Maija Halme. 2005.

Susi-Wolff, Kati. Puutarhataiteen historian sanasto. Teknillinen korkeakoulu, maisema-arkkitehtuuri, 1991.

Kaivopuiston puukujanteen uudistaminen vuosina 2006–2010

Pähkinänkuoressa

Kokonaisurakan arvo noin 3,2 miljoonaa euroa

Aikataulu

2006

**puiden kuntoselvitys,
suunnittelun kilpailutus,
kujanpuiden varaus taimistolta**

Rakennuttaja:

Helsingin kaupungin rakennusvirasto,
katu- ja puisto-osasto, projektipäällikkö
Kari Harju ja 6 muuta viraston asiantuntijaa

Suunnittelu:

Ramboll Finland Oy, projektipäällikkö
Aino-Kaisa Nuotio

2007–2008

**suunnittelu,
lautakuntakäsittelyt**

Rakentajat:

Stara, läntinen kaupunkitekniikka, tuotantopäällikkö
Eila Hägg, vastaava työnjohtaja Kimmo Kuusisto

Kivityöt:

Rakennustaito Hirvonen ja Vantaan Luonnonkivi Oy

2008

syksyllä alkaa rakentaminen

Puututkimus:

Puiden hoito TS-ympäristöpalvelu Teppo Suoranta

2009

kujanpuiden istutus

Vesi- ja viemäryöt:

rakennuttaja: Helsingin vesi, 1.1.2010 alkaen
Helsingin seudun ympäristöpalvelut rakentaja: Stara

Valaistus:

Helsingin Energia

2010

kujanteen uusiminen valmistuu

Sähköverkko:

Stara

29.8.2010

kujanteen avajaisjuhlat

Metallityöt:

Staran konepaja

Kaivopuiston perustaminen

Puisto kuuluu Helsingin vanhimpiin ja arvokkaimpiin kaupunkipuistoihin. Puiston rakentaminen aloitettiin konsuli Henrik Borgström perustettua Kaivopuistoon Ullanlinnan kylpylä- ja kaivohuoneyhtiön vuonna 1834. Puiston suunnittelijana oli Konrad Appelgren ja häntä avusti saksalais-syntyinen puutarhuri C. Hjelm. Puiston nykyinen ulkoasu perustuu kaupunginpuutarhuri Svante Olssonin 1890-luvun suunnitelmiin.

Ison Puistotien nelirivinen lehmuskujanne istutettiin 1830-luvun alkupuolella. Lehmuskujanteen pituus on noin 450 metriä ja alkujaan siinä oli 220 puuta. Saksasta hankitut puut istutettiin pienikokoisina ja pienellä, noin kuuden metrin istutusvälikä, jolla oli tarkoitus aikaansaada jalan-kulkuraittien päälle yhtenäinen lehväkate.

Ison Puistotien varrella sijaitsi kaksi aukiota, Kaivohuoneen edustan aukio ja meren puoleisessa päädyssä Kylpylänaukio, jotka oli rajattu kynäjalavin.

Lehmuskujanne

Lähes 180 vuotta vanha kujanne oli kokenut elinkaarensa aikana monet muutokset, mutta sen perussommitelma oli säilynyt aina ennallaan. Lehmuskujannetta koettelivat muun muassa ns. elokuun myrsky 1890-luvulla ja jatkosodan pommitukset. Myrskyn jälkeen kujanteen puistolehmusten sekaan oli todennäköisesti istutettu myös metsälehmäksi ja jalavia. Kuitenkin suurimman tuhon kujanteeseen aiheuttivat autoistuminen ja katujen rakenteeseen sijoitettava kunnallistekniikka, jotka vaurioittivat juuristoa sekä runkoja, ja muuttivat puiden vesitalouden täysin. Niinpä 2000-luvulle tultaessa puita oli jäljellä enää noin 80.

Hankkeen lähtökohdat

Vanhoihin puihin kajoaminen herättää asukkaissa voimakkaita reaktioita, eikä tämä työ ollut siitä poikkeus. Esimerkkinä lainaus eräästä lehtikirjoituksesta:

"Kaupungin puistopolitiikassa jyllää suuntaus, jossa historialliset maisemat lyödään vain lihoiksi. Kaiken pitää olla uutta, tuottavaa ja myydä Helsingin imagoa. Ja siinä rytäkässä Kaivopuisto on muuttumassa uudenaiseksi puuhamaaksi. Puistotieltä on kaadettu kaikki vanhat puut...piiskataimet eivät niitä korvaa".

Kaupungilla on vastuu huolehtia, että puistot ovat turvallisia käyttäjilleen. Asiantuntijoiden tehtävänä on vaalia puistokulttuuria ja olla hyväksymättä huonoiksi osoittautuneita ratkai-

suja, joilla erityisesti tällaisissa hankkeissa on kauaskantoisia vaikutuksia. Kaivopuiston lehmuskujanteen kunnostustavoitteeksi asetettiin kujanteen palauttaminen historialliseen asuun alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti. Samalla uusittaisiin pitkään huonossa kunnossa ollut Iso Puistotie ja sen tekninen verkosto. Uudistaminen päätettiin tehdä siten, että kujanteen puut uusitaan kokonaan yhdellä kertaa. Täydennysistutuksista saadut kokemukset vastaavanlaisissa hankkeissa ovat pääsääntöisesti olleet huonoja: puut joutuvat olevan puuston varjoon, ajan saatossa pienentyneet kasvu- alustat eivät enää riitä ja uusien puiden istuttaminen on vaikeaa vanhojen puiden juuristoa vahingoittamatta.

Asemakaavamerkinnoissä Kaivopuiston alueella on suojelumerkintä jossa mm. kasvillisuuden osalta todetaan:

"Alue, joka on historiallisesti, kulttuurihistoriallisesti, puistorakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvallisesti arvokas. Tällä alueella ei puita pensaita tai muita istutuksia saa muuttaa, hävittää tai istuttaa.....niin, että kohteen tai sen ympäristön rakennustaiteellinen tai kulttuurihistoriallinen arvo vähenee."

Koska kujanteen puistorakennustaiteellista kokonaisuutta ei enää tosiasiaassa ollut olemassa, päätettiin loput 80 hajallaan olevaa puuta poistaa ja uusia kujanne mahdollisimman isokokoisilla lehmuksilla yhtenäisen ilmeen saavuttamiseksi ja kujanteen palauttamiseksi osaksi puiston puutarhataiteellista kokonaisuutta.

Kujanne on ollut historiallisesti tärkeä maamerkki ja virkistyskohde Helsingissä. Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto.

Suunnittelun käynnistäminen ja hankkeen tiedottaminen

Puiston länsiosa kunnostettiin 1990-luvulla Isolle Puistotielle saakka. 2000-luvulla oli vuorossa Iso Puistotie kujanteineen ja puiston itäosa. Suunnittelun kilpailuttaminen käynnistettiin loppuvuodesta 2006 ja rahoitus kunnostukseen osoitettiin vuodelle 2007.

Puiden poiston odotettiin herättävän tiukkaa vastustusta kaupunkilaisten taholta, joten hankkeesta tiedottaminen nostettiin yhdeksi tärkeimmistä teemoista, mikä ilmeni tavallista laajempaan tiedotussuunnitelmana koko prosessin ajalle. Tiedotussuunnitelma käsitti asukastilaisuudet ja lehdistötiedotteet sekä pysyvän infotaulun sijoittamisen puistoon. Lisäksi puiden kuntoselvityksestä järjestettiin esittelytilaisuus puistossa. Kunkin vaarallisenä pidetyn puun runkoon kiinnitettiin ennen sen poistoa kuntoarvioraportti, jotta asukkaat pääsivät itse arvioimaan kuntotutkimuksen tuloksen paikkansa-pitävyyttä vertaamalla sitä kaadettuihin puihin.

Suunnittelun edetessä tietoja päivitettiin katu- ja puisto-osaston Internet-sivuille. Puisto- ja katusuunnitelman valmistuttua hanke oli nähtävillä määrääjän, minkä aikana hankkeesta saattoi antaa kirjallista palautetta. Suunnittelun alkuvaiheessa Kaivopuiston kujanteen uusinnasta laadittiin julkaisu, jossa esiteltiin hanketta, suunnitteluratkaisuja ja hankkeen taustoja. Lähteinä esiteltiin ruotsalaisia ja keskieuropalaisia yleisperiaatteita. Ison Puistotien peruskorjaus ja uusimistointeet kuvattiin julkaisussa kaikilta osin.

Lehmuskujanteen kuntoselvitys

Kujanteesta oli tilattu ulkopuoliselta asiantuntijalta 1990-luvulla kaksi kuntoselvitystä, joista molemmista oli nähtävissä kujanteen kunnan heikkeneminen. Vuonna 2006 tehtiin kolmas tutkimus suunnittelun lähtötiedoksi. Työssä käytettiin perinteisten kuntotutkimusmenetelmien tukena ultraäänikuvausta, jolla saatiin perinteisiä menetelmiä tarkempia tuloksia.

Kuntoselvityksessä hyväkuntoisiksi arvioituja puita oli 6, kohtalaisessa kunnossa olevia 33, huonokuntoisia 24 ja vaaralliseksi todettuja 14. Juuristoissa havaittiin vaurioita jokaisella puulla. Hyväkuntoiset tai kohtalaisessa kunnossa olevat puut sijaitsivat hajallaan kujanteessa. Selvityksen perusteella kujanteesta jouduttiin poistamaan heti sen valmistuttua 11 vaaralliseksi todettua puuta.

Kaivopuiston uusinnasta suunnittelun alkuvaiheessa laadittu julkaisu.

Puistossa projektin aikaan ollut infotaulu oli yksi monista tavoista, joita tiedottamiseen käytettiin. VP.

Puiden poistamisesta tiedotettiin paikan päällä. Jokaisen poistettavan puun runkoon kiinnitettiin kooste sen kuntoarviosta. VP.

Kaatamisen jälkeen puun todellista kuntoa saattoi verrata kuntotutkimuksen tuloksiin. VP.

Ison Puistotien katu- ja puistosuunnitelma

Lähtökohtana oli katualueen kaikkien rakenteiden uusiminen. Suunnitelmat laadittiin istutuksille, katu- ja viherrakenteille, valaistukselle, vesihuoltolinjoille sekä energiahuollon tarpeille.

Kaivohuoneen edusta ja Kylpylänaukio on kaavassa osoitettu autojen pysäköintialueiksi. Ongelmana alueilla oli pysäköinti puiden katveeseen nurmi- ja puiden juuristoalueelle. Aikanaan hevosten takia epäsymmetriseksi puolipyöräksi muotoiltu Kylpylänaukio muokattiin asemakaavamuutoksen avulla symmetriseksi ja samalla aukion pysäköintijärjestelmä uusittiin. Aukioita rajaamaan suunniteltiin graniittireunakivet, valurautaiset ajoestepollarit ja niitä aiemmin rajanneet vuorijalavaistutukset. Kaivohuoneen edustan ramppi ja muuri uusittiin, ja samassa yhteydessä kaksi siinä ollutta jalavaa poistettiin.

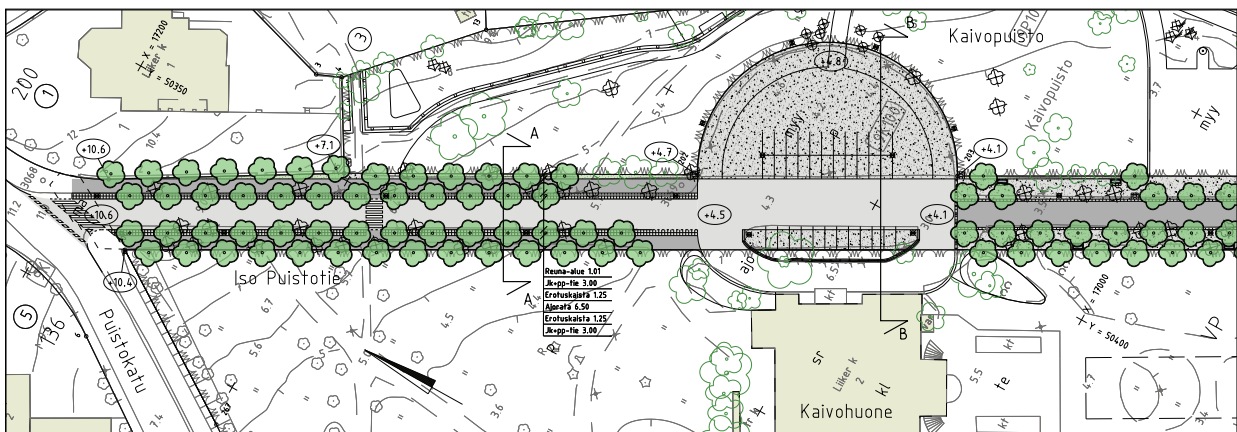
Kaivohuoneesta etelään oleva asfalttipinnoite korvattiin kivituhkapinnalla. Kevyenliikenteen ja ajoradan rajalle palautettiin nupukivikourut ja lisättiin hulevesikaivot. Kaivohuoneesta pohjoiseen oleva kujanteen osa on Puistokadulle saakka normaalia katuväylää, joten pinnoitteeksi tuli asfaltti ja sisempi puuistutusrivi

sijoitettiin reunakivin rajatulle istutuskaislalle. Kylpylänaukion keskiosan kävelyalue sai nupukivipinnoitteen, joka rajattiin pysäköintialueesta reunakivin ja ajoestein.

Puille suunniteltiin kantavat kasvualustat, jotka sijoitettiin yhtenäisenä alueena kevyenliikenteen raittien alle. Kunnallistekniikka sijoitettiin ajoväylän alle, ettei puiden juuristojen alueella tarvitse tehdä kunnossapitotöitä. Kasvualustaan suunniteltiin kasteluputki sekä veden poisto koko istutusalueen pituudelle. Puille suunniteltiin metalliset tukirakenteet, jotka asennettiin maahan metrin syvyyteen. Samaan maanalaiseen rakenteeseen kiinnitettiin myös puita suojaavat metalliset ajoestetolpat. Puiden istutuseäisyys pidennettiin kahdeksaan metriin, jolloin puiden kokonaismääräksi tuli 184 kappaletta.

Puistokujanteelle suunniteltiin uusi valaistus ja kaksi maahan upotettavaa energiahuollon jakokaappia, jotka saadaan nostettua ylös tapahtumia varten. Lisäksi Ison Puistotien varteen sijoitettiin Kaivopuiston penkkimalli ja muutama syväkeräyssäiliö. Katualue Kaivohuoneen ja rannassa kulkevan Ehrenströmintien väliseltä osuudelta suljettiin ajoestepollarein.

Yleissuunnitelma näyttää uudet pysäköinti- ja liikennejärjestelmät, sekä istutettavien ja olevien puiden paikat. Suunnitelman on laatinut Ramboll Finland Oy.

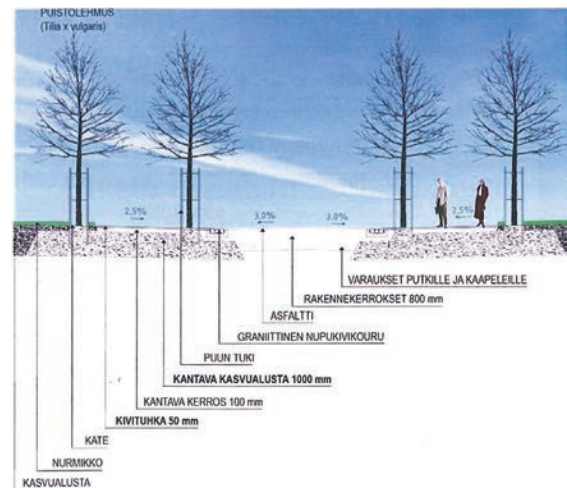
Yleisten töiden lautakuntakäsittely

Yleisten töiden lautakunta hyväksyi puistosuunnitelman toisessa käsittelyssä 24.1.2008. Eniten kritiikkiä tuli keskeisestä periaatteesta uusia kujanteen kaikki puut kerralla. Lautakunta halusi säilyttää kujanteessa yksittäisiä vanhoja puita. Se olisi aiheuttanut kohteessa jatkuvaa remonttia vuosikymmenestä toiseen. Lisäksi muutostyöt olisivat aiheuttaneet merkittävän riskin puiden pystyssä pysymiselle muuttuneissa tuuliolosuhteissa. Puiden oksistot ja latvukset olivat hakeutuneet kujanteessa vuosien saatossa valoa kohti, minkä seurauksena puut olivat toispuoleisia. Niinpä vanhojen yksittäisten puiden jättäminen uusien istutettavien puiden lomaan ei ulkoisen olemuksenkaan vuoksi ollut perusteltua. Kompromissina Kaivuhuoneen edustalla säilytettiin kuusi vanhaa puuta. Juuristovaurioiden välttämiseksi uusia puita ei istutettu niiden lähelle.

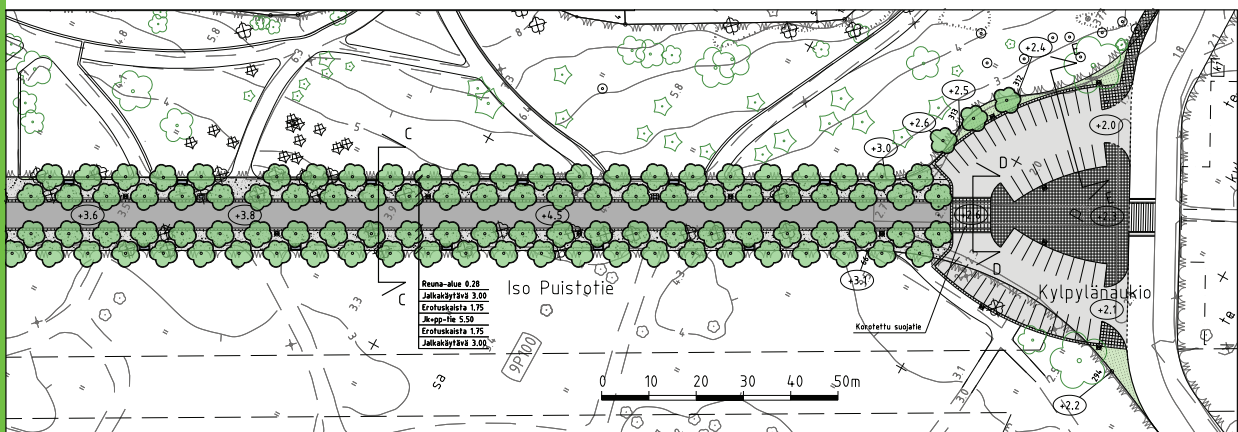
Alueen kunnossapidosta vastaavien näkemysten pohjalta esitettiin jyrkille käytäville ja Kaivuhuoneen edustan pysäköintialueelle sirotepintausta. Lautakunta kuitenkin katsoi museoviraston näkemykseen perustuen, ettei se sovi historialliseen miljööseen, joten pinnoitettiin vaihdettiin kivituhka.

Yleisten töiden lautakunnan kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti Kaivuhuoneen ympärillä säilytettiin yhteensä kuusi vanhaa lehmusta. VP.

Poikkileikkaus lehmuskujanteen maanalaisista rakenteista. Ramboll Finland Oy.

Yllä: Puiden kasvualustat rakennettiin yhtenäisenä kantavana alueena. Kuvassa näkyvät myös puiden maa-

han asennettavat tuet sekä kasvualustaan asennettu kasteluputkisto. VP.

Alla: Tanskalaisesta taimistosta suuurina ostettujen lehmusten istutusta. VP.

Alinna: Päälystetöitä uusien lehmusten rajaamalla kujanteella. VP.

Rakentaminen

Kaivopuiston kujanteen uusiminen kesti noin neljä vuotta ja se toteutettiin vuosina 2006-2010. Lehmusten hankinnan suunnittelu käynnistyi heti suunnittelun alkuvaiheessa. Tavoitteena oli saada noin 200 kappaletta rungonympärykseltään 30–35 cm kokoisia katupuiksi kasvatettuja lehmuksia vuoden 2009 aikana. Kujanteen lehmusten hankinta kilpailutettiin. Tarjouksia tuli kotimaisten taimistojen lisäksi Ruotsista ja Tanskasta. Laatuarvioinnin ja tarkastusten jälkeen jäljelle jäi tanskalainen taimisto, joka täytti kaikilta osin asetetut vaatimukset. Puut toimitettiin noin 30 kappaleen erissä suoraan kohteeseen niiden turhan välivarastoinnin ja sen aiheuttamien riskien välttämiseksi.

Rakentaminen alkoi syksyllä 2008 Kaivohuoneen ja Puistokadun välisen osuuden puiden poistolla sekä rakennekerrosten ja kunnallistekniikan rakentamisella. Keväällä 2009 istutettiin ensimmäinen 50 puun erä. Samalla oli tarkoitus poistaa eteläosan puut. Hanke jouduttiin kuitenkin

pysäyttämään, sillä yleisten töiden lautakunnan jäsen vaati puiden poistolle maisematyölupaa. Lakimiesten tulkinnan perusteella lupaa ei tarvinnut, koska alueella toimittiin hyväksytyn asemakaavan mukaisesti. Katselmusmiehistön käytyä paikalla ja katselmuksesta laaditun lausunnon perusteella töitä voitiin jatkaa ilman maisematyölupaa. Syksyyn 2009 mennessä työmaa oli istutuksia ja pintatöitä sekä kiveyksiä vaille valmis. Muutamaa eteläpään puuta lukuun ottamatta kaikki puut saatiin istutettua aikataulun mukaisesti. Alkukesän 2010 aikana työmaa saatiin kaikilta osin valmiiksi. Kujanteen avajaisia vietettiin juhlallisina menoin asukkaiden läsnä ollessa 29.8.2010.

Ison Puistotien kokonaiskustannukset olivat 3,2 milj. euroa. Kun kokonaiskustannukset jaetaan puumäärällä, saadaan Ison Puistotien ja siihen liittyvän kujanteen palauttamisen hinnaksi noin 15 000 euroa/puu. Yksittäisen taimen hankintahinta oli 500 €/kpl.

Puukujanteen avajaisissa nauhan leikkasivat silloinen kaupungininsinööri Matti-Pekka Rasilainen, yleisten töi-

den lautakunnan puheenjohtaja Jarmo Nieminen sekä nykyinen kaupungininsinööri Raimo K. Saarinen. RK.

Lopuksi

Maastokäynnillään Yleisten töiden lautakunta oli tehtyyn kokonaisuuteen tyytyväinen huolimatta alun perin kriittisestä suhtautumisestaan puiden poistoon, jopa niin, että suunnittelijoita häirinnyt meren rantaan 1970-luvulla istutetun lehtikuusikon poisto sai paikan päällä esitettynä heti myönteisen vastaanoton. Työn valmistumisen jälkeen siitä on saatu myönteistä palautetta, esimerkkinä asukaspalaute 28.12.2011:

"Kiitos Kaivopuiston fiksusta kunnostuksesta ja uusitusta kujasta, ennakkopelkoja oli mutta toteutus ylittää rohkeimmatkin toiveet ja on jopa alkuperäistä parempi. Tällaiset onnistuneet satsaukset puistoihin ja ulkoilureitteihin maksavat varmasti itsensä takaisin yhteiskunnalle asukkaiden terveyden ja mielenterveyden puolella. Kiitokset kaikille asioihin vaikuttaneille."